

ПЕЧЕНЮК М. А., ЧАБАН С. В.,

м. Кам'янець-Подільський

КОБЗАРСЬКЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЧИННИК УКРАЇНСЬКОЇ ДУХОВНОСТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Музична культура людини невід'ємна від культури народу, до якого вона належить або серед якого живе. Кобзарське мистецтво є невід'ємною частиною української культури, посідаючи своєрідне місце серед багатьох видів мистецтва.

Кобза-бандура існувала ще в часи Київської Русі, про що свідчать фрески XI століття в Софіївському соборі (м. Київ).

Кобзарство як специфічне мистецьке явище не виникло на Україні само по собі — воно є породженням своєрідних історичних умов. Великий вплив на його розвиток справила

довготривала боротьба українського народу проти турецько-татарського та польсько-шляхетського поневолення, а також зародження в XV—XVI століттях українського козацтва і його опорного осередку — Запорізької Січі.

Великий внесок у науку про кобзарство зробили українські педагоги-музиканти, письменники, поети: Ф. Колеса, Л. Українка, М. Лисенко, К. Квітка, М. Рильський, П. Перебийніс, М. Полотай, М. Маркевич, Т. Шевченко, П. Воронько. В їхніх творах ми знаходимо образи бандуристів.

Народні співці-кобразі самі створювали думи та історичні пісні, які відбивали у художніх образах те, що пережив народ. Визначні події та явища суспільного життя зберігалися в народній пам'яті, передавалися з покоління в покоління, і на цьому ґрунті виникали художні твори — думи, пісні, легенди, перекази тощо, співані кобзарями.

Становлення духовної особистості успішно здійснюється при умові забезпечення засвоєння нею знань з історії, народної творчості, традицій, звичаїв, обрядів, рідної мови. Тому на сучасному етапі розвитку суспільства перед загальноосвітньою школою ставляться такі завдання: розвивати у дітей почуття прекрасного, національного, формувати естетичні смаки, інтерес до народної музики, уміння розуміти і цінувати твори мистецтва, культурні надбання українського народу; прищеплювати шану і повагу до української музичної народної творчості, зокрема до такого самобутнього виду мистецтва, як кобзарське.

Вирішення цих завдань у всіх ланках народної освіти потребує нових підходів, потребуючи вміння зацікавити дітей вивченням музичного фольклору, грою на українських народних інструментах. Нова програма з музики, створена Авдієвським А. Т., Болгарським А. Г. та ін. ґрунтується на визнанні виняткової ролі народного мистецтва в масовому музичному вихованні як засобу формування духовності підростаючого покоління. Автори вважають, що нова програма має органічно вписатися в систему сучасної національної музичної культури: «Сьогодні школа повинна не на словах, а на ділі забезпечувати невід'ємність музичної культури людини від культури її народу, регіону і соціально-культурного середовища». Нова програма, на відміну від попередніх, включає для обов'язкового вивчення такі національні інструменти, як сопілка, бандура, бубон та ін.

Сучасна бандура — це технічно досконалий музичний інструмент, який має великі можливості для ґрунтовного вивчення в загальноосвітніх школах. Педагогічна практика (зо-

крема проведення в школах українських вечорниць, свят обрядового циклу) свідчить про потребу використання бандури. Останнім часом бандура стала одним із популярних народних інструментів. Проте аналіз масової шкільної практики показує, що можливості кобзарського мистецтва як важливого засобу у системі музично-естетичної освіти явно недооцінюються. Це зумовлює актуальність підготовки майбутніх вчителів музики, які б володіли грою на українських народних інструментах, зокрема на бандурі. Розв'язання цієї проблеми значно ускладнюється через недостатність необхідного навчально-методичного матеріалу. В існуючих репертуарних збірниках для бандури не досить творів, які б розкривали справжню красу цього самотнього інструменту, зокрема творів Г. Хоткевича, В. Кабачка, Г. Китастого, Ю. Мішалова, сучасних композиторів. Тому за час навчання у вузі, крім необхідних знань з музичних дисциплін, випускник бандурист має оволодіти навичками перекладу інструментальних творів для гри на бандурі. Важливою допомогою вчителю стануть і записи відомих виконавців-бандуристів (К. Новицького, Г. Менкуш, Л. Посікіри, Р. Гриньківа), тріо, ансамблів, капел бандуристів, концертів «Кобзарська дума» та ін.

Вивчення кобзарського мистецтва в школі — нагальна потреба часу, головний атрибут справжнього виховання. Тематичні вечори, бесіди, лекції-концерти із використанням бандури сприятимуть ознайомленню школярів і студентів з народним мистецтвом, виховуватимуть у них почуття гордості, патріотизму, любові до мистецтва.